

אחרי ג

דארף מען פארשטיין: פון סתימת לשון הנ"ל איז משמע אז דער וידוי בלשון „חטאתי“ אליין (ניט זאגנדיק „עיתי ופשעתי“) איז גענוג אויף אלע עבירות, אפילו אויף „זדונות“ ו„מר-דים“⁸ — ולכאורה: פארוואס זאל דער וידוי פון „חטאתי“ (אז ער האט עובר געווען בשוגג) מספיק זיין אויך אויף מרדים וזדונות?⁹

ב. אע"פ אז „עיקר הוידוי“ איז דאס זאגן „חטאתי“ און ער איז יוצא דערימט „מצות וידוי“ — לכתחילה אבער, צוליב שלמות מצות הוידוי, דארף מען זאגן (ווי דערמאנט פריער פון רמב"ם), אנא השם חטאתי עיתי פשעתי כו' והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה.¹⁰ נאכמער: אין ספר המצות¹¹

א. בנוגע דעם וידוי פון כהן גדול אויפן שעיר המשתלח זאגט דער פסוק: „והתודה עליו את כל עונות בני ואת כל פשעיהם לכל חטאתם“. און פון דעם לערנט אפ רבי מאיר² אז דער סדר פון וידוי איז „(כיצד מתודה) עיתי פשעתי וחטאתי“. די חכמים³ אבער האלטן ניט ווי ר"מ — ווייל „עונות אלו הזדונות“, פשעים אלו המרדים“ און „חטאתם אלו השגגות“, און „מאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות (בתמי)“: נאר דער סדר איז „חטאתי ועיתי ופשעתי“.

בשייכות דעם וידוי וואס יעדער איז מחוייב צו זאגן ווען ער טוט תשובה, פסקנט דער רמב"ם⁴: כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עיתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי.

ווייטער⁵ אבער ברענגט אראפ דער רמב"ם (וועגן דעם וידוי וואס יעדערער איז מחוייב צו זאגן ביוהכ"פ), „הוידוי שנהגו בו כל ישראל אבל אנחנו חטאנו (כולנו) והוא עיקר הוידוי“. און אזוי ווערט גע'פסקנט אין טור⁶ און רמ"א⁷, ובלשון פון אלטן רבין אין שו"ע⁸: אם .. אמר סתם חטאתי יצא ידי מצות וידוי.

(8) בלח"מ הל' תשובה פ"ב שם כתב שצריך לומר גם עינו פשענו אלא שהרמב"ם סמך על מה שמפרש לעיל רמ"א. וראה גם פ"ח א"ח שם סק"ג (בסופו). פ"מ"ג שם א"א סק"ה. מנ"ח מצוה שסד.

אבל בשו"ע אדה"ז (וכן בטור ורמ"א שם) מוכרח שכוונתו רק ל„חטאתי“ (שהרי אינו מזכיר כלל עיתי פשעתי בעיקר הוידוי). וראה ג"כ בד הקמח ע' וידוי מדרדל.

(9) אבל להעיר מראב"ע פרשתנו (טז, ל): חטאת שם כלל ע"כ תמצא על השגגה ועל הזדון.

(10) מ"ע עג. וכ"ה בחינוך מצוה שסד. ירא"ם סי' שסג (בידוי בעת הבאת חטאת). ובחובת לבבות שער התשובה רס"ד בגדרי התשובה: שיתודה בהם ויבקש המחילה עליהם. ועד"ז בחבור התשובה להמאירי (מאמר א' פ"ח) בארבעה. תנאי התשובה. וברס"ג (בס' האמונות והדעות מ"ה פ"ה) בד' „עניני

(*) ובפרט שבכ"כ דפוסים וכח"י (נשמנו ב.ספר המדע' לרמב"ם ירושלים תשנ"ד) הגירסא „אבל אנחנו חטאנו כול“ (או „גומי“)

(1) פרשתנו טז, כא.

(2) יומא לו, ב.

(3) הל' תשובה פ"א ה"א.

(4) שם פ"ב ה"ח. ע"פ יומא פז, ב.

(5) א"ח סתר"ז.

(6) שם ס"ג (אבל להעיר משליה הובא במג"א

שם).

(7) שם סק"ה ד.

זיינען דא אויף דעם צוויי ביאורים:

(א) דער פירוש פון מהרש"א¹⁶ (און אזוי שטייט בפירוש אין ירושלמי¹⁷, ווי ער ברענגט דארט אראפ), אז תשובה, וויבאלד זי דארף זיין „עם כל אחד ואחד“, ווערט זי דערפאר נישט אריינגערעכנט צווישן די חלוקים אין כפרה¹⁸; די „חלוקי כפרה“ זיינען בלויז דריי: ירכ, יסורים און מיתה.

(ב) דער פירוש פון עקידה¹⁹ — אז אין די „חלוקי כפרה“ ווערן גערעכנט נאר די וואס „האדם יתכפר בהם בחייו“ (ווייל „אין המתים נכנסים למנין חלוקי כפרה אלא בעית שהם חיים“²⁰); און דעריבער ווערט חילול השם נישט אריינגענומען אין חשבון פון די „חלוקי כפרה“²¹, היות אז חילול השם איז א זאך וואס „לא יכופר עד ימותו“.

(16) חדא"ג שם. וכיה בפסקי הרי"ד יומא שם.
(17) שם (ג' ה' חזק מן התשובה).
(18) כפשות לשון הגמרא ג' ה' ותשובה עם כל אחד, וכפרשי דיה אל יומא שם (כמיש בחדא"ג שם). — אבל תשובה אינה מן החלוקין שהיא צריכה לכולן. וראה שוה"ג ה' להערה 21.
(19) פרשתנו שער סג דיה ועתה ראה. הובא בתוספות יוה"כ (למהר"ם חביב) יומא שם דיה שאל (ושם, שכן מפרש בכס"מ ה' תשובה ספ"א, עיי"ש). וכן מוכח דעת מגורת המאור בהקדמה לנר ה'.
(20) תוספות יוה"כ שם.

(21) ואף שתשובה „צריכה לכולן“ (לשון רש"י שם) — מ"מ אפשר למנותה בה „חלוקי כפרה“, כי: (א) מכיון דבמ"ע צריך רק תשובה, הרי זה דתשובה לבד מכפרת הוי חלוקה בפ"ע. וראה גם פסקי הרי"ד שם. (ב) בפרט את"ל דבכל אחד מהחלוקי כפרה צ"ל התשובה באופן אחר (בעבירות חמורות — תשובה חזקה יותר וכו'), הרי ודאי דזה שבמ"ע תשובה

(*) ובלא"ה מוכרח לפרש כן בתוספתא (ומכילתא) שם שמונה ארבעה חלוקי כפרה כו' (גס) עבר על עשה כו'.

(**) עיין תניא ח"א פ"א: אם שב בתשובה הראוי כו' בשלשה חלוקי כפרה כו'.

איינע פון די שוועריקייטן²² אין פירוש המהרש"א איז: לויט זיין פירוש קומט אויס, אז דער שינוי און אויפטון פון ראב"ע (אז „שלשה הן“ — נישט „ארבעה חלוקי כפרה“) איז נישט קיין ענין וואס איז נוגע להלכה, און נישט קיין חידוש אין דעם ענין הכפרה — ווייל

לבד מכפרת הוי חלוקה בפ"ע (מכיון שאינה דומה תשובה זו להתשובה שצ"ל בשאר חלוקי כפרה). (ג) ודוחק צנח — „חלוקי כפרה“ פירושו (לא דברים המכפרים, כיא) חלוקי העבירות *** בנוגע (לא לעונש שלהם, קרבנם וכו' — כיא) לכפרתם, שהם ד'.

(22) נוסף ע"ז שרק לפירוש העקידה מודגש בלשון ראב"ע גופא מה הם הג' חלוקים — כי תיכף לאחריו אמרו „ג' הן כו' מונה הג' חלוקים, עבר על עשה כו' לית כו' כריתות ומיתות ביד כו'“, ואח"כ מסיים „אבל (המורה על ענין חדש שלפעמים אינו בהמשך להקדמו. וראה גם תוס' יוה"כ שם) מי שיש חילול השם בידו כו'“:

משא"כ לפירוש המהרש"א נמצא, שג' הן קאי — לא על הבבא שבאה תיכף לאחריו, כיא מתחיל מהבבא, עבר על לית כו' (ומפסיקה ביניהם הבבא, עבר על עשה כו')!

[ואף שגם בירושלמי הלשון — (א) „ג' הם כו'“ ולא קאי על הבבא שלאח"ז, עבר על מ"ע כו' (כנ"ל בפנים והערה 17), (ב) גבי חילול השם, אבל מי שנתחלל בו ש"ש כו'“,

הרי שם מפורש „חזק מן התשובה ואין מקום לטעות ד, עבר על מ"ע כו'“ נכלל בג' ה' *; משא"כ בכנ"ל, אם כוונתו כן חליל (לא, תשובה עם כל אחד, כיא) „חזק מן התשובה“ (כבירושלמי)].

(*) וכן משמע בפרש"י שם דיה חלוקי כפרה (שחלוקין בכפרות). דיה א"ל (ג"ש עבירה שהיא צריכה לזה ואינה צריכה לזה), אבל ראה הערה 18.

(*) וכן בתוספתא יומא שכתוב „אבל“ בבבא דחילול השם — אין מקום לטעות שלא נכלל בה „חלוקי כפרה“, שהרי מפורש שם „ארבעה חלוקי כפרה“.

ומה שמדגיש (בירושלמי ותוספתא שם) „אבל“ — הוא מכיון שסוסי חילול השם שונה מג' בבית שלפניו בענין עיקרי. כפנים (וראה תוס' יוה"כ שם בא"א צנח). ועוד י"ל ואכ"מ

אין מזכירין לו דבר כו' לענשו ע"ז ח"ו בעוה"ב²⁶ — היינט וואס איז פאָרט די נפֿקִימ²⁷ (אויך לפי פֿי העקידה) צווישן רמב"ח און ראב"ע?

ד. דער אַלטער רבי אין אָנהויב אגרת התשובה זאָגט: „תניא בסוף יומא שלשה חלוקי כפרה הם ותשובה עם כל אחד“, און ברענגט דערנאָך די דריי כבות — „עבר על מ'ע כו' עבר על מל'ת כו' עבר על כריתות ומיתות ב'ד כו'“ — און איז דערנאָך מסיים „עכ"ל הבריתא“ — און ברענגט בכלל נ'ט אַראָפּ די בבא וועגן חילול השם (און איז עס אפילו נ'ט מרמז דורך מוסיף זיין „וכו" נאָך דער בבא „עבר על כריתות ומיתות ב'ד“).

דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער אַלטער רבי לערנט, אַז דאָס וואָס ראב"ע זאָגט „שלשה ה' מיינט ער צו שולל זיין (נ'ט „עבר על מ'ע כו'“, כפירוש המהרש"א, נאָר) חילול השם (כפירוש העקידה)“.

לכאורה: וואָס איז נוגע אין אגרת התשובה — וואו דער אַלטער רבי איז מבאר „מצות התשובה“ און עבודת התשובה ע"ד הנגלה וע"ד הסוד כו' — צו מקדים זיין אַז נאָר „ג' חלוקי כפרה הם“ און מיט דער הדגשה אַז חילול השם איז נ'ט בכלל?

קען מען זאָגן, אַז היא הנותנת: דורך ברענגען די „חלוקי כפרה“ גלייך אין

סיי דער שואל רמב"ח און סיי דער עונה ראב"ע זיינען בשיטה אחת, אַז ביי „עבר על עשה“ איז גענוג תשובה אליין — דער אונטערשייד צווישן זיי איז נ'ט מער ווי בנוגע צו חשבון בעלמא, צי אויך תשובה איז צווישן די חלוקי כפרה אָדער נ'ט²⁸;

אויך דאַרפֿן פאַרשטיין: אין וואָס באַ שטייט די סברא פון דער פלוגתא צווישן רמב"ח (און אַזוי שטייט אין תוספתא²⁹) וואָס האַלט אַז „ארבעה חלוקי כפרה“ וואָרעם תשובה איז בכללם, און ראב"ע וואָס האַלט אַז „שלשה ה'“?

דעריבער לערנט דער עקידה אַז מיט „שלשה ה'“ איז ראב"ע שולל חילול השם, וואָס דערמיט טוט ער אויף, אַז כפרה איז מחיים דוקא, אָבער לאחר מיתה „לא שייכא ב' כפרה“³⁰.

אָבער אויך אין דעם פאָדערט זיך ביאור: וויבאַלד אַז אויך ביי חילול השם איז נאָר „לא יכופר עד ימותו“, ד.ה. אַז דורך מיתה איז דאָ (אויך לויט ראב"ע) אַ כפרה פאַר דער נשמה (עכ"פּ)³¹ און

(23) אבל ראה שירי קרבן לירושלמי סנהדרין ר"פ חלק.

גם אפשר לומר דלרמב"ח כיון שהתשובה בכאורא היא באופן אחר (כגיל הערה 21) אפשר למנות תשובה בחלוקי כפרה, משא"כ לראב"ע כיון שהתשובה היא בעיקרה ובנקודה שווה בכאורא לכן אינה מהחלוקי כפרה,

אבל — ה"ז דוחק גדול לומר שהתשובה בכהנ"ל נחשבות לאחת כיון ששווה היא בנקודתה (משא"כ בהפועל). ומלשון אדה"ז (נעתק לעיל בשוה"ג הב' להערה הנ"ל) מוכח, שגם לראב"ע ד' חלוקי כפרה הן ש' חילוק באופן התשובה בכ"א מהחלוקי כפרה.

(24) שם. ומהו מובן דלא בטלה דעה זו גם לאחר מיענה ראב"ע.

(25) לשון העקידה שם.

(26) בעקידה שם: „לא זכרו בו כפרה... כי אחר המות אינו הוא עצמות האדם... אבל הוא במציאות נבדל מהראשון. אבל צריך ביאור, שהרי עיקר

האדם הוא נשמתו (ועוד שהכפרה לאחר מיתה — נוגעת גם להגוף, כמרו"ל (סנהדרין צא, ריש ע"ב) „מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד“). ולכן נראה כפסנים.

(26*) לשון אדה"ז — אגה"ת רפ"ב.
(27) דוחק גדול לומר דנפק"מ בנוגע להגוף כשיקום בתחיה.

— אין חובת הלבבות²⁹ שטייט, אז אויך חרטה און וידוי, צוזאמען מיט עזיבת החטא (וקבלה על להבא), זיינען פון די גדרי התשובה; און אלס „תנאי גדרי התשובה“ רעכנט ער דארט³⁰ אויס צוואנציק ענינים (אויך רבינו יונה אין שערי תשובה³¹ רעכנט אויס די דריי זאכן אלס „יסודות התשובה“, און צוואנציק ענינים אלס „עיקרי התשובה“³²);

אבער פון דעם וואס דער אלטער רבי זאגט אז מצות התשובה איז „עזיבת החטא בלבד“ איז מוכח, אז דער אלטער רבי נעמט אן: הגם חרטה און וידוי זיינען פון „גדרי התשובה“ און „יסודות התשובה“, זיינען זיי אבער ניט עצם³³ התשובה, עצם התשובה איז „עזיבת החטא בלבד“³⁴, און דעריבער איז מען מיט עזיבת החטא אליין יוצא מצות התשובה.

ו. דער טעם פארוואס מצות התשובה איז בעיקר (ניט די חרטה על העבר כו', נאר) די החלטה גמורה בלב על להבא, ניט צו באגיין מער קיין זינד — איז ווייל מצות התשובה באשטייט אין דעם וואס זי דארף אויפטאן אין מענטשן מכאן ולהבא: ער זאל ווערן אויס רשע און ווערן א צדיק גמור; אבער ניט בנוגע דעם עבר, אז אים זאל

התחלת אגרת התשובה איז דער אלטער רבי מדגיש, אז די שלימות פון תשובה איז דאס וואס זי ברענגט די כפרה [וואס דערפאר ברענגט ער אין אגרת התשובה²⁸ אויך וועגן די תעניתים וכו' וואס פאדערן זיך לגמר כפרה — ווייל דאס אלץ גייט אריין אין תכלית און שלימות פון תשובה], וכדלקמן סעיף ז'.

און דערמיט וואס ער איז מדגיש, אז עס זיינען בלויז דא „שלשה חלוקי כפרה“ און חילול השם איז ניט פון זיי — איז ער מסביר, אז דער ענין הכפרה ווי עס איז א טייל פון (שלימות) מצות התשובה (און דערפאר דארפ'ן עס מבאר זיין אין „אגרת התשובה“) — ד.ה. דאס וואס כפרה איז דער תכלית פון תשובה — איז נאר אט די כפרה וואס טוט זיך אויף מחיים (און ניט די כפרה אויף חילול השם וואס קומט לאחר מיתה), ווייל איינער פון די עיקרים פון מצות התשובה איז דאס וואס ענינה איז מחיים דוקא, כדלקמן סעיף ח'.

ה. דער ביאור בכל זה:

גלייך נאכן ברענגען די ברייתא פון סוף יומא, זאגט דער אלטער רבי (אין אגרת התשובה): והנה מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד... שיגמור בלבו בלב שלם לכל ישוב עוד לכסלה כו' ולא יעבור עוד מצות המלך כו'.

פון דעם דיוק הלשון „מצות התשובה מה' היא עזיבת החטא בלבד“ איז מוכן בפשטות, אז דער אלטער רבי איז דער-מיט שולל אלע אנדערע ענינים (אויסער „עזיבת החטא“) — אויך חרטה און וידוי.

(29) שער התשובה רפ"ד.

(30) פ"ה.

(31) שער א' בעיקר הח' (סי"ט), ועד"ז ברס"ג וחבור התשובה דלעיל הערה 10.

(32) שער א' ס"י ואילך.

(32*) י"ל מעין דוגמא בהלכה — בלעז'ן: משהו איסור — למ"ד חצי שיעור מותר (לאוכלו וכו') מה"ת.

(33) להעיר מלשון הרמב"ם הל' תשובה (פ"ב ה"ב): ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד כו' וכן יתנחם על שעבר כו'. וראה לקמן הערה 51.

כפרה (כנ"ל ס"ד). וואס פון דעם איז פארשטאנדיק, אז אויך כפרה איז נוגע אין מצות התשובה.

איז דער ענין אין דעם: אין תשובה זיינען פאראן צוויי ענינים: א) די תשובה עצמה, וואס דער מענטש טוט, און ענינה איז — מכאן ולהבא כנ"ל. ב) דער תכלית³⁸ און מבוקש (ומסובב³⁹) פון תשובה, אז דער אויבערשטער זאל אים מכפר זיין אויף זיינע עבירות, ביז ער זאל ווערן „מרוצה וחביב לפני ית' כקודם החטא“⁴⁰. און מצד דעם דארפן זיין (צוזאמען מיט „עזיבת החטא“) אויך די אנדערע „גדרי התשובה“ — חרטה על העבר, וידוי וכי'.

[אבער אע"פ אז דער מבוקש פון תשובה איז כפרה (על העבר), פונדעסט-וועגן, כאמור לעיל, אויך ווען די תשובה ברענגט ניט די כפרה, איז עס ניט מעכב די מצות התשובה אפילו ניט די פעולה עיקרית שלה⁴⁰ (וואס איז מכאן ולהבא)].

(38) אף שנקודתה — כבכל המצות — לקיים זה שציוונו לעשות תשובה.

(39) ואף שעצם התשובה היא „עזיבת החטא בלבד“ (שאינה שייכת לכאורה לכפרה), כנ"ל סעיף ו' — מ"מ, הכפרה היא מסובבת מעצם התשובה (שלאן יכולה היא להיות המבוקש ותכלית שלה), כי ע"י עזיבת החטא נעשה (בדוגמת) מציאות אחרת (ויתרה מזו מציאות הפכית: צדיק — היפך דרשע) — ואיך יענישוהו או אפילו יכירוהו דבר וחצי דבר • ע"י שנעשה אחר (ע"ד שינוי השם דמבטל גזר דין — סמ"ג (מ"ע טז) ור"ן הובאו בחדאג' מהרש"א לר"ה טז, ב).

(39) וי"ל שלכן ס"ל להרמב"ם ועוד, שבקשת כפרה היא בכלל היודיו וגדרי התשובה (ראה לעיל ס"א והערה 10 ובהנסמן בהערה 34) — כיון שזוהי התכלית והמבוקש של תשובה.

(40) וע"ד זה (ולא ממש) מצינו בתפלה, שענינה בקשת צרכי (רמב"ם ריש הל' תפלה. ועוד), שיש בה ב' ענינים: א) המצוה שעל האדם — לבקש ולהתפלל בו, ב) המבוקש דתפלה, שהקב"ה ימלא

נמחל ווערן און נתכפר ווערן דער חטא וואס ער האט געטאן פריער.

ד.ה. בפועל קומט דורך תשובה (אויך) די כפרה אויפן עבר, אבער עס איז ניט קיין חלק פון עצם התשובה. ויתרה מזו י"ל: עס איז נאר וואס רצה הקב"ה אז בשעת דער מענטש וועט טאן תשובה וועט ער עס מכפר זיין.

[און דעריבער, אפילו רבינו יונה, וואס לפי שיטתו איז חרטה על העבר און יודיו פון „יסודות התשובה“ (כנ"ל ס"ה), רעכנט ער³⁴ אבער ניט אין דעם די בקשת כפרה. בקשת כפרה איז אן ענין פון תפלה, ביים תשובה טאן בעט מען אויך ביים אויבערשטן ער זאל מכפר זיין די חטאים³⁵; דאס איז אבער ניט מגדרי התשובה].

נאכמער: ס'איז אפילו ניט קיין תוצאה הכרחית פון תשובה — ועאכ"כ אז ס'איז לגמרי ניט מעכב בתשובה³⁶; ווי ס'איז מוכח פון דעם, אז ס'זיינען דא אזוינע עבירות ביז ווי „בא על הערוה והוליד ממנה ממוז“ — וואס ווערן ניט נתכפר אפילו דורך יו"כ און יסורים כו'³⁷, און אעפ"כ, גלייך ווי ער טוט תשובה ווערט ער אויס רשע, ער איז „עושה מעשה עמך“³⁷.

ז. אעפ"כ ברענגט דער אלטער רבי אין „אגרת התשובה“ אויך ענינים וועגן

(34) משא"כ ברי"ג הנ"ל. ולהעיר אשר בחובת הלבבות ומאירי שם הזכירו בקשת מחילה בגדרי (תנאי"ה) התשובה.

(35) עיי"ש ס"א. העיקר הטי' התפלה. יתפלל אל השם ויבקש רחמים לכפר את כל עונותיו, עיי"ש.

(36) עיין מניח מצוה שסד (ומוכיח כן מש"ס קידושין מט, ב. עיי"ש. וראה חלקת מחוקק לשו"ע אה"ע סליח סקמ"ד). ועייג'כ תשובת חת"ס „קובץ תשובות“ (ירושלים תשל"ג) תשובה כא. בית אלקים (להמבייט) שער התשובה פ"ב.

(37) חגיגה ט, א (במשנה). יבמות כב, ב.

(37*) יבמות שם.

(*) לשון אגה"ת רפ"ב (ע"פ ב"ק ע, ב).

„מיתה ממרקה“ (כאטש אז אויך דער ענין, אז עס זאל זיין די כפרה ע״י מיתה, טוט זיך אויף דורך תשובה).

און דאס איז דער חידוש פון ראב״ע וואס זאגט „שלשה הו״: רמב״ח רעדט וועגן עניני כפרה אלס כפרה. ובמילא רעכנט ער ד׳ חלוקי כפרה, אויך חילול השם, ווייל אויך אין דעם פאל איז פאראן די כפרה פאר דער נשמה, עכ״פּ לאחר יציאתה מן הגוף;

ראב״ע⁴¹ אבער רעדט וועגן דעם ענין הכפרה בשייכות צו מצות תשובה⁴² (או יתרה מזו: ער רעדט וועגן דעם ענין פון תשובה, ווי דורך תשובה ווערט דער „נקמה“ — „מנקה הוא לשבין“⁴³).

ז״י. (ג). וראה המשך תעריב פשיב: וגם לא ע״י סיגופים ותעניות ששוברים הגוף (ראה תורת הבעשט — היום יום ע׳ כג).

ואולי יל שזהו טעם הפנימי למיש אדה״ז הענין דאסור לו להרבות בתעניות כו״ באגרת התשובה (פ״ג). וי״ל דמ״ש שם (בנוגע למספר הצומות העודפים על רג״ב וכו״). יפדה בצדקה״ הוא בדוקא (ולא שיכול לפדותם בצדקה). ואכ״מ.

47) להעיר אשר ה״י כהן, איש החסד, ונשיא ועשרי בבהמות (שבת נד, ב), משא״כ רמב״ח שמוכר בתור ראש ישיבה (סנה׳ לב, ב). — ולהעיר מתנחומא — כאבער — הוספה לפ׳ חוקת. 47*) שלכן מדגיש „ותשובה עם כל אחז״.

48) יומא שם. ואת״ל ש.שאל רמב״ח כו״י הוא המשך הברייתא, מנקה הוא לשבין כו״י (כדמשמע קצת ג״כ בעי שם. ס׳ המוסר (לר״י כלץ) פ״ב) — יומתק ביותר מה שאד״ז מפרש דראב״ע בבבלי מפרש ה׳ חלוקי כפרה בשייכות לחשובה (כפסנים), כי הוא המשך הברייתא דמנקה הוא לשבין כו״י; משא״כ בירושלמי שלא הובאה שם התחלת הברייתא, חלוקי הכפרה אינם בשייכות לענין התשובה, ולכן גם ראב״ע מודה שחילול השם הוא בכלל חלוקי כפרה.

[ומה שראב״ע מונה רק ג׳ חלוקי כפרה (ולא ד׳,

ח. כידוע, איז קיום המצות דוקא בעוה״ז נשמות בגופים, און ניט בג״ע לאחר צאתם מהגוף, וכדרשת רז״ל עה״פ⁴¹ במתים חפשי. איז כשם ווי קיום המצות איז ווען די נשמה איז אין גוף, אזוי דארף אויך זיין דער אויפטו העיקרי פון קיום המצות (ניט דער שכר הבא לאחר הקיום — לנשמה בג״ע, נאָר) אז ער איז מקיים תכלית בריאתו — אני נבראתי לשמש את קוני⁴², ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש⁴³ — בלשון החסידות ווערן בצוותא (מצוה ל׳ צוותא⁴⁴) וחבור מיט השם מצווה המצות, ממשיך זיין אור אין דער נשמה ווי זי איז אנגעטאן אין גוף, ביז צו מוכך זיין דעם גוף אליין⁴⁵, אז ער זאל ווערן א כלי לאלקות.

פון דעם איז מובן בנוגע צו „מצות התשובה“, אז דאס וואס איר מבוקש און תכלית איז „כפרה“ — איז (עיקרה) די כפרה וואס טוט זיך אויף אין דער נשמה ווי זי איז אנגעטאן אין גוף און אין דעם גוף אליין⁴⁶, משא״כ די כפרה וואס

בקשתו ומ״מ גם כשיודע שלא תמולא בקשתו — כי עליו נאמר (ישע׳ א, טו. רמב״ם הל׳ תשובה פ״ז ה״ז) „גם כי תרבו תפלה אינני שומע“ — הרי פשוט שבתפלתו מקיים מצות התפלה. וראה לקו״ש חכ״ב ע׳ 119.

41) תהלים פח, ו. שבת ל, א. ושי״ן.

42) קידושין בסופה.

43) יתרו יט, י.

44) לקו״ת בחוקותי מה, ג. ד״ה רבי אומר ה״שׁת ספ״א ואילך. ועוד.

45) עיין תניא פלוי.

46) ונפק״מ גם כאופן התשובה — שצ״ל באופן ששייך להגוף • תשובת ראב״ד שגעה בבכ״ עד שיצתה נשמתו (ע״ז יו, סע״א) הייתה ע״ד הוראת שעה (ראה תניא ספ״ג. מאמרי אדה״ז תס״ב ע׳

41) — ומשיכ בלי׳ת ובס׳ הליקוטנים להאריז״ל תהלים לב — הוא לתרץ במה בא לעוה״ב ובמה יתחסה.

42) להעיר מדה אחרי מות, תרמ״ט (קה״ת. תשכ״ב) בפ״י בקרבנות ג׳ רצוא בלי שוב. וראה אזהר׳ ריש פרשתנו.

און דעריבער, איז אין „אגרת התשובה“, וואו דער אלטער רבי רעדט וועגן ענין הכפרה מצד איר שייכות צו תשובה, ברענגט ער „שלשה חלוקי כפרה“ און חילול השם גייט נישט אריין אין דעם.

ט. כשם ווי אין תשובה זיינען פאראן די צוויי ענינים — (א) תשובה עצמה, וואס עיקרה איז מכאן ולהבא. (ב) שלימות התשובה, וואס ברענגט דעם תיקון וכפרה אויפן עבר — אזוי איז עס בנוגע דער מצוה פון וידוי (וואס דאס איז ווי די תשובה שכלב קומט אראפ אין דיבור, כנל סעיף ב') אז אויך אין איר זיינען פאראן די צוויי ענינים:

(א) דער עיקר („מצות“) הוידי איז דאס זאגן „חטאתי“, ווייל דאס דריקט אויס די „מצות התשובה“⁵⁰ — קבלה על להבא⁵¹: היות ער אנערקענט אז דאס וואס ער האט געטאן איז א חטא, מיינט עס במילא אז ער באשליסט נישט צו טאן דאס נאכאמאל.

עס הערט זיך אבער נישט אין דעם די ריכטיקע חרטה על העבר, ווארום מיט

(50) אלא שמ״מ, גם „עיקר הוידוי“ איז מעכב במצות התשובה עצמה (שהיא עזיבת החטא, קבלה בלב) — ראה קרית ספר ריש הל' תשובה. מניח דלעיל הערה 36.

(51) ובוה יומתק זה שהרמב"ם (הל' תשובה סי' ב' היג) מביא הדוגמא „טובל ושרץ בידיו למי ש(מתודה בדברים ו)לא גמר בלבו לעזוב“ (ולא הזכיר כאן „חרטה“ כדלעיל היב) — ראה לעיל הערה 12.

זמן שממזר קיים? ואולי י"ל שקיים חלק השותפות שלו בהולד שהוליד (וכח העשי' שלו בהגיונה).

— ולהעיר מוזיג מד, ב שלכאורה משמע שהפסוק „יכופר העון הזה לכם עד תמותו“ קאי גם על הוליד ממזר (אלא שמוסיף שם שצריך גם גיהנום).

רעכנט ער דעריבער בלויז ג' חלוקי כפרה — אט די וואס זייער כפרה איז מחיים, ווייל אין דעם באשטייט דער אויפטו (העיקרי) פון (אלע מצות כולל — מצות) תשובה⁵², כנל.

כרמב"ח) — יש לומר, שמונה רק החלוקות שהכפרה בהן היא חידוש, מכיון שבאה מלמעלה (משא"כ בכפרה שמצד תשובה, אין בה חידוש (כ"כ), מכיון שהאדם שב ותיקן עונותיו. ע"ד משיב בצפוני (להרימ"ט) רלג, ב). ועוד י"ל. ואכ"מ.

(49) וי"ל שנפק"מ גם בפועל, כי לפי ראב"ע [שהכפרה שהיא תכלית התשובה היא מחיים דוקא], וע"פ הכלל דאין לך דבר שעומד בפני התשובה [שהכוונה בזה לא רק שנעשה צדיק, כי א שיהיה לחקן החטא, כפרה. כדמוכח באגה"ת רפ"ד וספ"ט] — צריך לומר, שגם בחילול השם אפ"ל כפרה מחיים (ע"י אופנים שונים — כמבואר בשע"ת לרי" שער א עיקר הי"ז (סמ"ז), שער ד' ס"ה. שם סט"ו. וראה זח"ג קכ, סעי' ואילך. ועוד).

ואולי י"ל דזה שחילול השם — שפירושו „מחטא אחרי" (רשי ד"ה חזש"י ימא שם) — אין לו כפרה מחיים הוא ע"ד מ"ש רש"י (ד"ה השתא יבמות כב, ב — לענין העון דהוליד ממזר שאינו יכול לתקון) ד„עונו גלוי ונוכר (כל זמן שממזר קיים)“ וא"כ י"ל, שע"י שמחזיר בתשובה אותם שהחטא ומקדש שיש בהם, שע"י שוב אין „עונו גלוי ונוכר“, יש לו כפרה. ועדמ"ש בשע"ת לאדאמ"צ (ח"ב מב, סעי' ד). וראה גם שם ח"א נד, סעי' ד. המעשה שהי' בבטע"א . . ומתו פתאום . . כל ממזרים הגולדים מעונו כו"ל.

(*) ומה שמיתה ממדת — אף שהעון עדיין „גלוי ונוכר“ — כי ע"י מיתה בטלה (וראה עקידה — הובא בהערה 26) מציאות החטא. במכש"כ מהנ"ל בהערה 39. ולהעיר שבכלל אין להעניש הנשמה (או הגוף) בפ"ע, כמשל ה„חירג"ו וסומא" כו' (סנהדרין צא, סעי' ואילך). ולהעיר מההסברה בזה דהאשה קונה א"ע במיתת הבעל (משנה ריש קידושין) — שהוא (מפני דין — שהמיתה מתיירה, או מפני מציאות טבעי — שבטלה מציאות הבעל — צפוני מדה"ת טא, א"ב).

(ולכאורה צ"ע: עפ"י גם בבא על הערוה והוליד ממזר (או קודם השבת הגזילה — אף שיצאה מרשותו) צ"ל מיתה ממדת (שרי בטלה מציאות החוטא), ומרש"י וכו' משמע שאפ"ל לו להתכפר, כל

— ד' בחינות (דריי בחי' אורות וואס זיינען זיך מתלבש אין כלים, און די פערטע דרגא — אורות וואס זיינען העכער פון התלבשות בכלים).

דערפאר ווערן עולמות געטיילט, בכללות, אין דריי דרגות: בריאה יצירה ועשי' — ווייל עולמות איז ענינם כלים (און אצילות וואס עיקרו איז אורות, גייט נישט אריין אין דעם מנין).

ועפ"ז וועלן זיין פארשטאנדיק די צוויי שיטות פון רמב"ח און ראב"ע:

עס שטייט אין קבלה⁵⁶ אז די ד' חלוקי כפרה זיינען כנגד די ד' עולמות אבי"ע: מ"ע — עשי', מל"ח — יצירה, כריתות ומיתות ב"ד — בריאה, חילול השם — אצילות.

רמב"ח רעדט וועגן אור וואס איז דעם זיינען פאראן ד' בחינות, דעריבער רעכנט ער ד' חלוקי כפרה: און ראב"ע רעדט וועגן כלים, דעריבער רעכנט ער נאָר ג' חלוקי כפרה (און רעכענט נישט חילול השם וואס איז כנגד אצילות⁵⁷).

און דאס איז מתאים מיטן אויבנ' געזאגטן הסבר אין נגלה אין דעת ראב"ע — אז ער רעכנט נישט חילול השם ווייל זיין מירוק איז דורך מיתה — וואָרם נשמה און גוף ווערן גמשך⁵⁸ (און זיינען אין דער דוגמא⁵⁹) פון אורות

זאָגן „חטאתי“ — וואָס בעיקר מיינט עס „שוגג“ — אָנערקענט ער נישט אז ער האָט עובר עבירה געווען ברצון ובידיעה, אז ער איז באמת שולדיק אין דעם (מער נישט וואָס דורך אים — אָבער בלי ידיעתו — איז געווען אַ תקלה בעולם, עבירה והעברה אויף מצות המלך מלכו של עולם, און אויך אויף דעם קען ער האָבען פאַרשידענע תירוצים); און בשעת ער פילט זיך נישט שולדיק אין דעם, רופט עס דאָך באַ אים נישט אַרויס קיין חרטה-געפיל.

(ב) שלימות פון מצות וידוי — אז ער דריקט אויס אין דיבור זיין (שלימות התשובה —) חרטה על העבר, ביז (לדעת כמה⁶²) צו בעטן מחילה ע"ז ביים אויבערשטן.

און דערמיט איז מובן פארוואָס מיט זאָגן „חטאתי“ אליין איז מען יוצא מצות וידוי אויך אויף זונות — ווייל דער-מיט דריקט ער אויס די „מצות התשובה מן התורה (ש) היא עזיבת החטא בלבד“.

י"ד. אַלע ענינים פון נגלה דתורה, גופי תורה — זיינען פאַרבוונדן מיט נשמתא דאורייתא⁶³, און נאָכמער, זיי ווערן נשתלשל פון ענינם בפנימיות (בנשמת) התורה. איז דערפון מובן, אז די צוויי שיטות אין ברייתא — ג' און ד' חלוקי כפרה — איז דוגמתם בפנימיות התורה — ע"פ קבלה וחסידות.

וועגן די צוויי מספרים — ג' און ד' — זאָגט דער צ"צ⁶⁴, אז אין „כלים“ זיינען פאראן ג' בחינות, און אין „אורות“

56 שער הגלגולים הקדמה כא.

57 ובזה יומתק מה שבתוספתא יומא שם מונה ד' חלוקי כפרה ומ"מ כותב בבבא חד' (תה"ש), אבל' (כנ"ל הערה 22 בשו"ג) — כי עולם האצילות, גם כשנמנה במנין העולמות, הוא נבדל מג' עולמות ב"ע.

58 ראה שעה"יהא ס"ז (פא, רע"א) דנשמה היא משם הוי' והגוף משם אלקים.

59 ראה אוה"ת בלק שם: ומבשרי אחזה ציור גוף האדם שהוא הכלי נחלק לג' בחי' אלו... ג' בחי' מהאור המלוכשים בג' בחי' דכלים נק' נר"ן אבל בחי' הרביעית שבהאור נק' נשמה לנשמה.

52 נסמנו לעיל הערה 10.

53 ראה זח"ג קנב, א.

54 להעיר מפסע"נ עה"ת ר"ם רצא.

55 דרוש ג' מיני אדם ס"ז (אוה"ת בלק ע' תתקעט ואילך), עיי"ש בהבא לקמן.

ד' 64 (מלכות) אויף כלים (מקבל) 63. און אזוי אויך איז עס אין עולמות [וואס די ד' בחינות הנ"ל זיינען כנגד די ד' עולמות] 65. דער מספר ג' ווייזט אויף אצילות בריאה ויצירה, און דער מספר ד' — אויף אלע פיר עולמות, אויך עשי'. קומט אויס, אז אויך דער מספר פון ג' חלוקי כפרה שבירושלמי (וואו מ"ע — כנגד עשי' — ווערט ניט גערעכנט) איז מתאים ע"פ קבלה 65 — ווייל די ג' בחי' ווייזן (לפי זה) אויף אצילות בריאה ויצירה, וואס כנגדם זיינען: חילול השם, כריתות ומיתות ב"ד און מצות לא תעשה 66.

יב. אלע פירושים פון תורה וועלכע זיינען בענין אחד זיינען שייך זליז 67 —

דלית — גמול דלים, ומבואר בתרי"א (נט, א. ביאורו בלק קז, ד ואילך. אוהית ויחי שמג, א) דגימיל קאי על יסוד (שגומל) ודלית (מקבל) מלכות. וע"פ המבואר בפנים (והערה הבאה) י"ל שמרומז [לא רק בשמות האותיות (גימיל — גמול, דלית — דלים) ותמונתן (בכרע דגימיל לגבי דלית .. כרעי' דדלית לגבי גימיל')] כמבואר בגמרא שם, כ"א] גם במספר דג' וד'. וראה לקו"ש ח"ת ע' 322 ואילך.

64 וגם: במלכות יש ד' בחינות (ג' הנשפעות בה ובחי' המקבל): ביסוד (ראה הערה הקודמת) — ג' (שכונס בתוכו ג' בחי' חכמה בינה וז"א).

65 לקו"ש מסעי צה, א. ושינ'.

65 ע"פ המבואר לעיל (הערה 48) בשיטת הירושלמי, דזה שראב"ע מונה ג' חלוקי כפרה (ולא — תשובה), הוא מפני שמונה רק החלוקות שהכפרה באה מלמעלה (ולא מצד עבודת האדם עצמו) — יש להתאים גם ביאור שיטת הירושלמי ע"פ קבלה שבפנים (שג' חלוקי כפרה הם כנגד מספר האורות, משפיע), עם ביאורו ע"פ נגלה.

66 ע"פ המבואר בפנים — דלבבלי ג' חלוקי כפרה קאי על כלים, ולירושלמי על האורות — י"ל, שהוא כחילוק תלמוד בבלי וירושלמי בכלל, שבבבלי נוגע ענין הכלים ובירושלמי ענין האור (ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 358 ואילך, ושינ').

67 ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.

און כלים (נשמה — אורות, און גוף — כלים);

דאס וואס ער רעכנט ניט חילול השם צוליב דעם וואס זיין מירוק איז דורך מיתה — יציאת הנשמה מהגוף, איז בהתאם מיטן הסבר שע"פ קבלה, אז חילול השם איז כנגד אצילות, וואס איז בחי' אור שלמעלה מהתלבשות בכלים.

יא. ס'האט זיך גערעדט פריער, אז אין ירושלמי [און לויטן מהרש"א איז אזוי אויך דער פשט אין בבלי], איז ראב"ע מונה י"ב יסורים און מיתה, און ניט תשובה.

אין אותיות הקבלה הנ"ל, ער רעכנט אצילות בריאה ויצירה און ניט עשי' (וואס מ"ע (תשובה 66) איז כנגדה).

איז דער ביאור אין דעם: די מספרים ג' און ד' איז מען אמאל אויך מבאר (דלא כדלעיל ס"ו) — אז דער סכום ג' ווייזט אויף אורות, און ד' — אויף כלים 61.

כידוע, טיילן זיך די עשר ספירות אין ד' בחינות: חכמה בינה ז"א און מלכות 62. די ערשטע דריי בחינות זיינען בבחי' „משפיע" און מלכות איז בחי' „מקבל" (וואס דערפאר איז עיקר הכלים אין מלכות).

לפי' ווייזן די ג' ערשטע בחינות (חכמה בינה ז"א) אויף אורות (משפיע) 63, און די בחי' הרביעית —

60 שדוקא היא (משא"כ י"ב וכו') אפשרית רק בעוה"ז (ראה מצות התשובה בסהמ"צ להצ"צ — פ"ד).

61 ראה צפ"ע הנ"ל בהערה 54 ממו"צ ח"ב פ"א.

62 כנגד ד' אותיות שם הוי' — אגה"ת פ"ד. ובכ"מ.

63 וי"ל שנרמז במרזל (שבת קד, א) „גימ'ל

(ב) יו"ד — די עשר ספירות, און ג' — די ג' עולמות בי"ע שלמטה מאצילות.

[און די צוויי פירושים זיינען מתאים צו די צוויי ביאורים הנ"ל אין ג' און ד': די עשר ספירות דאצילות טיילן זיך אין ד' בחינות כנ"ל; איז לויטן ערשטן פירוש אַז מיט ג' ווערט געמיינט די תלת ראשי ראשין שלמעלה מאצילות, קומט אויס, אַז ג' איז העכער פון ד'; און לויטן צווייטן פירוש איז ג' (עולמות בי"ע) נידעריקער פון ד'.

שטייט אויף דעם ענין בחסידות ⁷², אַז „לא פליגי כלל כי שרש ג' עולמות בי"ע הם מג' ראשי ראשים דוקא שהם למעלה מאצי".

ועפ"ז קומט אויס, אַז די ביידע פירושים שבבחי' ג' [ג'] וואָס ווייזט אויף כלים און ג' וואָס ווייזט אויף אורות] זיינען שייך זלין, ואדרבה: אמיתית ענין האור, וואָס איז אינגאנצן העכער פון כלים, זיינען די תלת ראשי ראשין שלמעלה מאצילות, און דעם אור נעמט מען דוקא דורך בחי' ג' שמורה על הכלים שלמטה מאצילות ⁷³.

י"ד. כשם ווי די ג' עולמות בי"ע זיינען פאַרבונדן מיט די תלת ראשי ראשין שלמעלה מאצילות, אַזוי איז אויך ביי די ג' חלוקי כפרה — וואָס ענינים איז כפרה צו אַ נשמה בגוף דוקא (וואָס דעריבער איז ראב"ע ניט כולל בזה חילול השם כנ"ל) — אַז זיי זיינען פאַר-בונדן מיט אַ דרגא וואָס איז העכער פון די ד' בחי' הנשמה גרנ"ח — נאָר ווי זי

איז עפ"ז די צוויי פירושים הנ"ל [צי מיטן „שלשה הן" איז ראב"ע שולל חילול השם (אצילות), אָדער מ"ע (עש"י)]. אַעפ"ס אַז זיי זעען אויס ווי סתירה/דיקע פירושים, זיינען זיי אָבער שייך איינער מיטן צווייטן:

אויפן פסוק ⁷⁴, „ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" שטייט אין לקו"ת ⁷⁵, אַז מיטן וואָרט „אף" (לשון ריבוי) איז דער פסוק מרבה נאָך אַן ענין וואָס איז העכער פון „בראתיו גו'" — בחי' אצילות ⁷⁶; און דער ריבוי פון „אף" שטייט ביי „עשיתיו" דוקא, ווייל דער גילוי פון אצילות ⁷⁷ קומט דורך דער עבודה אין עש' דוקא.

און דאָס איז די שייכות פון די ביידע פירושים הנ"ל — ווייל דווקא עש' איז פאַרבונדן מיט אצילות.

יג. ויתרה מזה י"ל: די שייכות פון די ביידע פירושים איז (ניט נאָר אין דעם פערטן סוג וועלכן ראב"ע איז שולד — אצילות אָדער עש' — נאָר) אויך אין די ג' סוגים וואָס ער רעכנט י"ג: ד.ה. די ג' בחי' וואָס ווייזן אויף כלים (כפירוש אדה"ז אין בבלי) זיינען פאַרבונדן מיט די ג' בחי' וואָס זיינען מרמז אויף אורות (ווי אין ירושלמי).

דער ביאור אין דעם: וועגן דעם מספר פון י"ג (מדות הרחמים) ברענגט ער אין פרדס ⁷⁸ צוויי פירושים: (א) דער מספר פון יו"ד ווייזט אויף די עשר ספירות דאצילות, און דער מגין ג' אויף תלת ראשי ראשין שלמעלה מאצילות.

(68) ישע"י מג, ז.

(69) רי"ם בלק.

(70) ובאצילות גופא — „אצילות שבאצילות" (לקו"ת שם סט, סע"ג).

(71) שער עשר ולא תשע פ"ו.

(72) ד"ה גדולה מילה תרכ"ז. ולהעיר גם מריש וסוף ד"ה כל המאריך השית' עיי"ש.

(73) ולהעיר מהמבואר במ"א דבחי' „אף" (שנאמר גבי „עשיתיו") מרבה גם בחי' שלמעלה מאצילות (ואצילות שבאצילות).

איז מופשטת מהגוף, מקיף הרחוק, יחידה — ביז ווי זי איז איינס מיט יחיד, ניצוץ נברא מיט ניצוץ בורא, כביכול⁷⁴, (אצילות⁷⁵).

(משיחות י"ט כסלו

והתועדויות שלאח"ז תשכ"ט)

וואָרום דוקא דורך דער עבודה פון א נשמה למטה אין א גוף און קיום התומ"צ בגשמיות דוקא — וכנ"ל (ס"ח) אַז אויך מצות התשובה דאַרף געטאַן ווערן (ווי אַלע מצות) נשמה בגוף דוקא — ווערט אויפגעטאַן אַן עלי' אין דער נשמה

75) בלקיית בלק שם מבואר שעליית הנשמה היא לבחי' הרביעית [אצילות. אלא ששם מבאר ע"פ האופן שאצילות הוא בחי' כתר, וחכמה — בריאה]. אבל בלקיית ראה (כו, א"ב) ירכי (סט, א ואילך) מפורש ככפנים. ובהמשך תרס"ז (ד"ה קדש ישראל) שעליית הנשמה היא בבחי' שלמעלה גם מבחי' טהורה היא שקודם הצמצום, עיי"ש.

74) ראה ע"ח ש' דרושי אבי"ע רפ"א הובא ונתבאר בד"ה ועתה אם נא, תרע"ה.

קדושים*

[נאכמער: באמת, האָבן דאָך אַלע עבירות אַ שייכות צו ע"ז, ווי דער אַלטער רבי איז מבאר בארוכה אין תניא' אַז „לא יהי' לך" איז „כולל כל שסי' מצות לית" — ווייל' דורך יעדער עבירה וואָס מ'איז עובר אויפן רצון העליון ווערט מען בשעת מעשה' אָפּגעריסן פון אלקות אַזוי ווי דורכן חטא פון ע"ז —

און וויבאלד אַז צוזאַמען דערמיט, וואָס דאָס (די שייכות צו ע"ז) איז אַ צד-השוה ביי אַלע עבירות, געפינט מען דאָך אַז די חז"ל האָבן אויסגעטיילט באַ-שטימטע חטאים אינעם סוג פון „כאילו עובד ע"ז"¹⁰, איז דאָך דאָס גופא אַ באַ-ווייז אַז אַט די עבירות האָבן אַן ענין מיוחד אין זייער שייכות צו ע"ז].

דאָרף מען פאַרשטיין: וואָס איז דאָ אין גניבה, וואָס איז פון די מצוות שבין אדם לחבירו, וואָס איז ענליך צו ע"ז?¹¹

(7) סי' ואילך.

(8) שם פכ"ד-כה.

(9) ועיי' אגה"ת סי'.

(10) ואולי י"ל שזהו דיוק אדה"ז באגה"ת ספ"ז שעבירות אלו, הן ממש כע"ז. וראה תניא ספכ"ב שמבאר במיוחד ולכן אמרו חז"ל שגסות הרוח שקולה כע"ז ממש כ"י (אלא ששם מבאר שנקודה זו שישנה בכל העבירות מודגשת וכוללת ביותר בנשה"ר). וראה אגה"ת סכ"ה (קלח, ב) ביאור מרז"ל כל הכועס כאילו עובד עכרים.

(11) מ"ש שם במ"ש שמחות, כל הגונב הרי זה שוטר דמים' מובן בפשטות, דהרי נוטל חיי גפשו (ראה תניא פל"ז — מח, ב). וראה לקמן הערה 44. וראה הגירסא והביאור דמרז"ל הנ"ל בחדאג מהר"ל לסוף סנהדרין.

(*) וראה בגזילה — ב"ק קט"ז, א. רמב"ם הל' גזילה פ"א ה"ג. שו"ע ח"מ טשנ"ט סי' נח בלקושי קדושים תשמ"ט.

א. אין דעם אונטערשייד צווישן דער אזהרה „לא תגנובו" — בפרשתנו¹ — און דער אזהרה „לא תגנוב" אין עשה"ז², זאגט די גמרא³ (און רש"י ברענגט עס דא אַראָפּ) אַז בפרשתנו רעדט זיך וועגן גונב ממון⁴ און דער „לא תגנוב" פון עשה"ז רעדט וועגן גונב נפשות.

בנוגע דעם איסור גניבת ממון זאגן רז"ל⁵, „כל הגונב" איז „כאילו עובד עבודת כוכבים".

דאָס וואָס רז"ל זאגן וועגן געוויסע עבירות אַז דער וואָס איז עובר אויף זיי איז „כאילו עובד עבודת כוכבים" (וכי"ב), איז מובן, וויסענדיק הדיק בתכלית פון לשון רז"ל, אַז דערמיט ווערט ניט נאָר געמיינט אַרויסצו-ברענגען דעם חומר פון דער עבירה — אַז זי איז אַזוי האַרב ווי די עבירה הכי חמורה, (וואָס איז „עובד עבודת כוכבים"), נאָר די עצם עבירה האָט אין זיך אַן ענלעכקייט צו ע"ז.

(*) וסיום מס' סנהדרין.

(1) יט, יא.

(2) יתרו כ, יג.

(3) סנהדרין סו, א. מכילתא יתרו שם.

(4) ברמב"ם ריש הל' גניבה (בדפוסים שלנו) הביא הכתוב „לא תגנובו". אבל בחינוך מצוה רכז מעתיק ל' הרמב"ם „לא תגנובו". וכ"כ הרמב"ם בסהמ"צ מ"ל רמז ובמנין המצות בראש ספר ה"ל „לא תגנובו". וכ"ה בטושי"ע ח"מ סי' שמח ס"ב (וראה רמב"ם רפ"ט שם). ובשו"ע אדה"ז הל' גזילה וגניבה סוסי"ב, בכל תגנובו ואכ"מ.

(5) מס' שמחות פ"ב ה"א.

(6) ליקוט כ"כ מרז"ל אלו — ראה תריש ח"ט מילואים ע' שא.